

Список використаних джерел

1. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950). [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Конституція України від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14 квіт. 2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Строк Інна Анатоліївна,

старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО НАПАДІВ (ОБСТРІЛІВ) НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ ТА ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Огляд є процесом безпосереднього виявлення, сприйняття і дослідження слідчим ознак, властивостей, стану та взаємного розташування об'єктів, що мають значення для справи [1, с. 23]. Вчений В. П. Колмаков зазначає, що слідчий огляд – це невідкладна слідча дія, що полягає в безпосередньому сприйнятті, дослідженні, оцінці та фіксації дізнавачем (слідчим) обстановки місця події, слідів та об'єктів, які мають відношення до справи, їх ознак, властивостей, станів та взаємозв'язків з метою з'ясування суті події, що сталася, механізму злочину та його обставин, які мають значення для встановлення істини по справі [2, с. 18].

Науковець В. П. Колмаков слушно зазначає, що основне завдання огляду полягає не тільки в безпосередньому сприйнятті, а й у цілеспрямованому вивченні властивостей, станів і ознак матеріальних об'єктів, пов'язаних із подією, що розслідується [2, с. 103].

Важливість огляду місця події відзначається й у працях А. В. Іваниці, де стверджується, що «вказана дія є вихідною точкою в розкритті злочину. Це пояснюється інформаційною значущістю даної

слідчої дії для визначення характеру події, отримання великої доказової інформації при вивченні слідової картини події, визначення способу вчинення злочину та кількості присутніх осіб» [3, с. 236].

Так, порядок проведення та фіксації огляду закріплені в ст. 223, 237–239 КПК України. Також можливість проведення огляду місця події до внесення відомостей про ймовірне кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідування регламентована положеннями ст. 214 КПК України.

З приводу тактики огляду, то діяльність з проведення вказаної слідчої (розшукової) дії відбувається поетапно. Загальноприйнятим у криміналістиці є виокремлення трьох етапів проведення слідчих (розшукових) дій – підготовчого, робочого та заключного. Відповідно до вказаних етапів буде здійснено характеристику тактики огляду при розслідуванні злочинів у кримінальних провадженнях щодо нападів (обстрілів) на цивільне населення та об'єкти цивільної інфраструктури.

Огляд місця події здійснюється у денний час доби відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства і виключно в обстановці, коли територія імовірного обстрілу безпечна, та з дотриманням заходів особистої безпеки. Дозволяється проводити огляд виключно після підтвердження відповідними спеціалістами (вибухотехніками/саперами) відсутності небезпечних вибухових матеріалів на території місця проведення огляду (таке місце рекомендується окреслити вказаному спеціалісту одразу й отримати інформацію про безпечні зони та знешкоджені небезпечні предмети).

Для участі в огляді слідчий, прокурор за необхідності запрошують співробітників оперативних підрозділів, спеціалістів – інспекторів-криміналістів, спеціалістів-вибухотехніків, саперів, судово-медичного експерта чи лікаря, кінологів зі службово-пошуковими собаками.

Організація збирання і фіксації даних здійснюється за такими напрямками:

1. Фіксація обстановки місця події, результатів нападу (обстрілу), встановлення завданої матеріальної шкоди, визначення напрямку обстрілу та місця позицій вогневих засобів із прив'язкою до місцевості.

2. Встановлення потерпілих та очевидців події серед мирних жителів і військовослужбовців, проведення їх допиту

3. Виявлення заборонених засобів і методів ведення війни, зокрема й фіксація наявності чи відсутності поблизу місця обстрілу військових об'єктів і вибору супротивником способу ураження.

З місця події вилучаються за можливості всі предмети або їхні частини, на яких є сліди кіптяви; з епіцентру вибуху збираються зразки

грунту (у разі вибуху на ґрунті або при утворенні воронки від снаряду відбирається ґрунт із найглибшої частини воронки, найвищої та з відстані, не менше як 10 метрів від воронки для порівняння, причому кожний зразок ґрунту упаковується в окрему тару). Вилучаються також залишки штукатурки, бетону (у разі вибуху в приміщенні), деталі зі слідами оплавлення (у разі вибуху в автомобілі) тощо; Зразки упаковуються у герметичну тару (скляні ємності, поліетиленові мішки тощо), вибухові речовини, виявлені в невеликій масі, вилучаються повністю, в інших випадках – у зразках. Кожний об'єкт упаковується в окрему герметичну тару (скляні ємності, поліетиленові мішки тощо) з дотриманням вимог до транспортування вибухових речовин. Вилучені вогнепальна та холодна зброя і боєприпаси зберігаються в уповноважених підрозділах НПУ, СБУ, головних управлінь та управлінь СБУ після їх перевірки за інформаційними ресурсами єдиної інформаційної системи МВС України та дослідження державною спеціалізованою установою, що здійснює судово-експертну діяльність. За необхідності поміщення зразків боєприпасів, вогнепальної або холодної зброї до натурно-довідкових колекцій такі зразки за узгодженням із прокурором

(процесуальним керівником у відповідному кримінальному провадженні) можуть зберігатися у державній спеціалізованій установі, що здійснює судово-експертну діяльність. Вилучені зброя, бойові припаси, військове спорядження,

що закріплені за військовими частинами, органами та підрозділами ЗС, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, інших державних органів, військовослужбовці та співробітники яких мають право на носіння табельної зброї і боєприпасів до неї, мають бути передані на зберігання за належністю, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження. Речові докази у вигляді вибухових речовин передаються на зберігання на склади (арсенали, бази) ЗСУ чи відповідних державних підприємств, а отруйні речовини – на склади суб'єктів господарювання, які мають дозвіл на це та належні спеціальні умови для зберігання, за узгодженням із їхніми командами (начальниками) та керівниками.

Таким чином, огляд місця події є невід'ємною слідчою (розшуковою) дією, в ході проведення якої відбувається отримання вихідної інформації про подію кримінального правопорушення, яка дозволяє в подальшому обрати напрям досудового розслідування» [17]. Тактика проведення огляду місця події у вказаній категорії кримінальних проваджень поєднує в собі особливості, які характерні для кожного з етапів його проведення. Починаючи з підготовки до

огляду місця події, слідчий насамперед повинен обов'язково залучити до його проведення спеціалістів поряд із інспектором криміналістом. Іншим не менш важливим аспектом підготовки до вказаної слідчої (розшукової) дії є матеріально-технічне забезпечення, яке включає в себе не тільки вибір необхідних засобів пошуку, фіксації та вилучення слідів кримінального правопорушення, а й забезпечення їх достатньої кількості. Зокрема, мова йде про засоби огороження території місця події, додаткового освітлення, фото- та відео зйомки, пакувальний матеріал, засоби для здійснення інших заходів тощо.

Список використаних джерел

1. Полях А. М. Криміналістична характеристика та основи розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : монографія. Харків : Право, 2010. 160 с.
2. Комаринська Ю. Б., Галаган О. І. Розслідування навмисних вбивств, замаскованих під нещасний випадок або самогубство на залізничному транспорті : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2013. 124 с.
3. Іваниця А. В. Порядок дій слідчого на початковому етапі розслідування вбивств через необережність. *Форум права*. 2012. № 3. С. 233–239.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
5. Офіс Генерального прокурора. Тренінговий центр прокурорів України. Пам'ятка щодо особливостей організації і проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування нападів (обстрілів) на цивільне населення ті об'єкти цивільної інфраструктури Київ, 2022.

Таран Олена Вікторівна,
провідний науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ст. 615 КПК України «Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану» регулює особливості здійснення досудового розслідування і судового розгляду в умовах воєнного стану шляхом визначення окремих повноважень органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду, які відрізняються від